

Rozhovor s Tomášem Sedláčkem

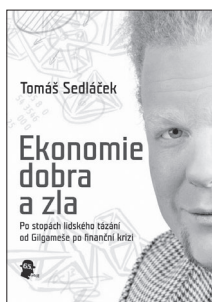
EKONOMIE JAKO DUCHOVNÍ DISCIPLÍNA

Pavel Hošek

Tomáš Sedláček (*1977) je autorem filozoficko-ekonomické knihy *Ekonomie dobra a zla*, která byla přeložena do 21 jazyků, v mnoha zemích se stala bestsellerem a získala významná mezinárodní ocenění. Ve věku 24 let se stal ekonomickým poradcem prezidenta Václava Havla, později také ministra financí. Byl zařazen do prestižního žebříčku mezi 100 nejvlivnějších myslitelů planety. Je členem několika významných mezinárodních i českých organizací, je předsedou dozorčí rady Vize 97 a programové rady nadace Forum 2000. Byl členem Světového ekonomického fóra zasedajícího v Davosu, dále poradního týmu předsedy Evropské komise založené E. Barrosou a také dlouhodobým členem Národní ekonomické rady vlády (NERV). V současné době působí jako hlavní makroekonomický stratég ČSOB. Přednáší filozofii a ekonomii na Karlově univerzitě a je vyhledávaným přednášejícím a diskutérem na světových univerzitách, konferencích a v nejrůznějších médiích.

Vaše kniha *Ekonomie dobra a zla* měla a stále má fenomenální úspěch. Můžete v několika větách nastínit (pro čtenáře, kteří ji ještě nečetli), čím se v ní zabýváte?

Řeším ekonomické myšlení od Gilgamešovy mýtické zdi kolem Uruku přes Starý a Nový zákon, řecké filosofy – až k dnešnímu Wallstreet. Je tam málo matematiky

a spíše je to o mytologii, filozofii a víře v ekonomii a jak s tím pracujeme, většinou nevědomky. Také jsem se akademicky snažil propojit duchovní obory s ekonomikou.

Proč si myslíte, že se setkala u nás i v zahraničí s tak velkým ohlasem?

Načasováním a filosofickým pohledem, myslím. Kniha, na které jsem pracoval mnoho let, se zrovna trefila do doby, kdy lidé

měli zájem podívat se na ekonomii – na nás samé – z jiné strany. Ekonomii jako oboru se stalo něco podobného jako kdy si filosofii nebo teologii: stala se příliš analytickou, vyprázdněnou a utekl z ní život. Já se snažil ekonomii představit jako něco, čemu Deirdre McCloskeyová říká „humanomics“.

Podařilo se Vám přesvědčit také některé kolegy ekonomy?

Hodně lidí na knihu reagovalo velice pozitivně, i podle počtu pozvání na různé

světové konference, což trvalo mnoho let po vydání knihy. Ale nešlo o to přesvědčit, ale říci jiný, možná paralelní příběh. Největší radost mám z toho, že jsem mohl debatovat i s jinými obory a setkat se s odborníky na umění, mytologii, psychologii, filozofii, teologii, s politiky, s vědci.

Změnilo se něco podstatného od vydání Vaší knihy? Přece jen je to už jedenáct let. Napsal byste něco jinak?

Tehdy jsem si myslel, že ekonomická věda má uprostřed sebe morální vakuum, že tam nic není, že chybí duch, že ekonomie je jako zombie – tělo funguje, ale duch chybí. Dnes si myslím, že je to složitější, že ekonomie již svého ducha má – a že je zvláštní. Právě o tomto teď píšou další knihu.

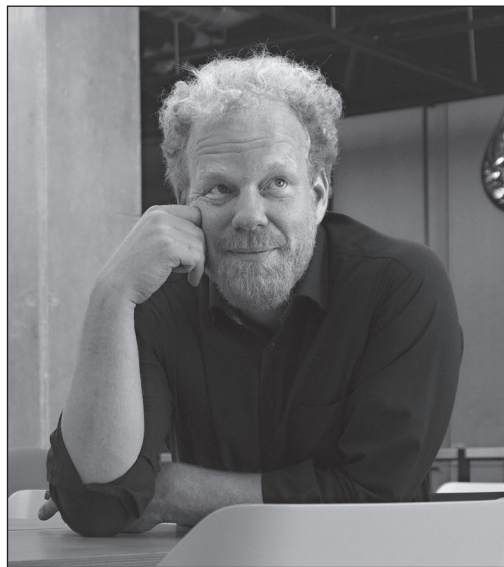
Měli by ekonomové studovat Bibli, Akvinského, Komenského nebo C. S. Lewise? Proč?

Bibli ano, to každý, našemu světu nelze rozumět bez znalosti Bible – už jen těch textů písní, které se o ně opírají a nedávají bez toho smysl: třeba U2, Kryl, co mne teď napadá. Jinak Komenský je velice zajímavý, chtěl napravit svět, napsal rozsáhlou Panorthosii, Všenápravu, považoval se za Eliáše, který má připravit svět na jeho konec. Akvinský – to byla moje studentská láska. Abych si ho přečetl – je toho strašně moc – řekl jsem si, že na jeho ekonomické myšlení napíšu bakalářskou práci. C. S. Lewise mám moc rád, má krásné postřehy a dar vystihnout věc. Ale klíčové pro ekonomu jeho myšlení úplně není. To už ten Komenský spíše. V kolika věcech předběhl svou dobu!

O vztahu mezi náboženstvím a ekonomikou se dnes dosti mluví a přemýšlí. Proč si myslíte, že to tak je?

Protože je to nabíledni. Úvěr – u víry. Ekonomie je vůbec taková zvláštní duchovní disciplína. Ted' jsem o tom měl článek do Hospodářských novin, ekonomie jako duchovní disciplína. Příkladem jsou třeba přímo peníze, jádro celé ekonomie, ty neexistují, my si je „vyvěřujeme“, jak rád říká Pavel Novák, ředitel Biblické společnosti. Stejně tak neexistují úrokové sazby, respektive existují jen na úrovni slov (ve formě slibů nebo naděje). Máme zde též boha trhů, který se chová nevyzpytatel-

ně, a my hledáme lidi (analyticky), kteří jeho chování interpretují a vysvětlují, co nám chtějí říci. Latinské „credit“ znamená totéž co víra. Otročský překlad modlitby Páně je „odpusť nám naše dluhy, jakož

Tomáš Sedláček.

Foto: Ester Havlová.

i my odpouštíme svým dlužníkům“. A tak dále. Je to na knihu.

Ve kterých oblastech je podle Vás působení náboženství na ekonomii nejnapadnější?

To vyzývání růstu, které беру jako sekulární podobu modlitby, to nahrazení smyslu života štěstím, utilitou, to, jak se ekonomická logika stala základem dnešní etiky. Debaty o odpuštění Řecku byly pro mě jen pokračováním dodnes nedořešené křesťanské debaty na téma „milost vs. zákon“, do které se pořádně zavrtal Pavel z Tarsu v Dopise Římanům. Tak tedy odpustit Řecku, nebo zde platí zákon? Pro toho, kdo zná pár tajemství, je čtení *Financial Times* evangelium v ekonomickém hávu: Řekové padli pod váhou svých hříchů (dluhů) a potřebují vykupitele, někoho, kdo zástupně za ně vezme na sebe jejich dluhy (hříchy), někoho, kdo má větší víru (kredit), třeba Německo.

Ve kterých oblastech je nejnapadnější působení ekonomických zákonitostí na náboženství?

Pokud se někteří ekonomové dívají na víru a církve jako na ekonomické a manažerské entity, což je jistě možný pohled, pak se ale nesmí divit, když se na ekonomiku a ekonomii podíváme jako na spirituální sekty s vlastními artikuly

víry. Vliv ekonomie dobra a zla (dobro se vyplácí, je dobrou „investicí“) se objevuje již v knize Jób, mé nejmilovanější knize Starého zákona, hned po boku Genesis, Kazatele... a Písně písní.

Myslíte si, že je reálná naděje, že se podaří nějak zastavit nebo výrazně zpomalit spirálu konzumu? Mohla by v této věci účinně zapůsobit náboženská motivace?

Náboženská ne, ale duchovní ano. Je jistou nadějí, že se naučíme konzumovat hodnoty přímo, bez nutnosti zapojení hmoty. Že se lidstvo „vyvenčí“ do nehmotného, duševně – duchovního světa, kde hmota bude mytologickým tématem a materií, ze které je stvořen imaginární virtuální softwarový svět, ve kterém bude bydlet náš duch. Že duch zvítězí nad hmotou a nad smrtí, jak říkal Platón a co prorokoval Ježíš. V té mé knize, co píšou, tuto možnost analyzuji, dělám ekonomické analýzy ráje a srovnávám, jak moc se Ježíšovy

představy duchovního nebe a Nového Jeruzaléma lišily od toho, co si teď jako lidstvo stavíme jako náš nový habitat – virtuální, tedy čistě duševní, abstraktní, symbolický svět. Už teď jsme tam jednou nohou.

Dá se reálně očekávat rozšíření životního stylu dobrovolné skromnosti? Co by se muselo stát?

Měli bychom zejména být skromnější, co se týče hledání smyslu – zato persistentnější. On nás ten materiální hedonismus za chvíli přestane podle mne bavit. A pak bude hrozně záležet na tom, jakého budeme mít ducha, až budeme sytí, čím budeme naplněni. Člověk vždy bude prahnout po tom, kam ho táhne jeho duch.

Slyšel jsem, že jde žít život vedený Duchem a nic jiného nechtít, slyšel jsem, že nám Ježíš sliboval vodu, po které již nebudeme mít nikdy žízeň, slyšel jsem, že nám dá nové srdce, četl jsem, že víra je schopna přenášet hory a uzdravit nemoce. Slyšel jsem to a věřím tomu. Jen nevím, v jakém přesně doslovném, konkrétním smyslu tomu mám či mohu věřit. Ale věřím tomu.

Prof. Pavel Hošek, Ph. D. (*1973) je vedoucím katedry religionistiky Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.